

ISSN (Print) 2307-2318

ISSN (ONLINE) 2707-9899

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

---

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

**ЕКОНОМІКА  
І ОРГАНІЗАЦІЯ  
УПРАВЛІННЯ**

**ECONOMICS AND  
ORGANIZATION OF  
MANAGEMENT**

---

ЖУРНАЛ

---

Засновано у 2007 р.

**Випуск №1 (41) • 2021**

Вінниця • 2021

## УДК 338.24(045)

З а с н о в н и к : Донецький національний університет імені Василя Стуса

В и д а в е ц ь : Донецький національний університет імені Василя Стуса

*Друкуються за рішенням Вченої Ради ДонНУ імені Василя Стуса (протокол № 13 від 26.03.2021 р.)*

### Р е д а к ц і й н а к о л е г і я :

**Козловський С. В.** – д-р екон. н., професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса (головний редактор)

**Антонюк Л. Л.** – д-р екон. н., професор, проректор з наукової роботи Київського національного університету імені Вадима Гетьмана

**Безгін К. С.** – д-р екон. н., професор, професор кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Брич В. Я.** – д-р екон. н., професор, директор Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Західноукраїнського національного університету

**Дороніна О. А.** – д-р екон. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Житар М. О.** – кан. екон. н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Університету державної фіскальної служби України

**Іонін Є. Є.** – д-р екон. н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу та аудиту Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Лактіонова О. А.** – д-р екон. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Левченко О. М.** – д-р екон. н., професор, проректор з наукової роботи Центральноукраїнського національного технічного університету

**Лісогор Л. С.** – д-р екон. н., професор, головний науковий співробітник відділу соціальної політики Національного інституту стратегічних досліджень

**Орехова Т. В.** – д-р екон. н., професор, декан економічного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Міщук Г. Ю.** – д-р екон. н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування

**Савченко М. В.** – д-р екон. н., доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Сидорова А. В.** – д-р екон. н., професор, професор кафедри економічної та управлінської аналітики Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Ушенко Н. В.** – д-р екон. н., професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-технологій Національного авіаційного університету

**Хаджинов І. В.** – д-р екон. н., професор, проректор з наукової роботи Донецького національного університету імені Василя Стуса

**Шаульська Л. В.** – д-р екон. н., професор, професор кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**Захарієв А. (Zahariev A.)** – доктор з економіки, професор, декан факультета, Господарська академія імені Д. А. Ценова (Болгарія)

**Польовчик Я. (Polowczyk J.)** – доктор наук з управління, професор Університету економіки і бізнесу (Польща)

**Москардіні А. (Moscardini A.)** – доктор математики, професор Університету Нортумбрії (Велика Британія)

**Шолтес М. (Šoltés M.)** – доктор філософії, декан економічного факультету Кошицького технічного університету (Словаччина)

**Рязанов М. Р.** – завідувач навчальної лабораторії (технічний секретар редакційної колегії)

Засновано у 2007 р., свідоцтво КВ № 22679-12579ПР. Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з економічних наук наказом Міністерства освіти і науки України № 241 від 09.03.2016 р.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. науковому фаховому журналу «Економіка і організація управління» присвоєно **категорію «Б»**.

*Періодичність видання: 4 рази на рік.*

Адреса редакції: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21 тел. +38(095)-308-34-80 e-mail: [ecomanager-period.div@donnu.edu.ua](mailto:ecomanager-period.div@donnu.edu.ua)

Офіційний сайт: <http://jeou.donnu.edu.ua/index>

Електронна версія журналу в Національній бібліотеці ім. В.І. Вернадського: <http://nbuv.gov.ua/j-tit/oieu>

ISSN (Print) 2307-2318 ISSN (online) 2707-9899

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021

## ЗМІСТ

<i>Атаманчук З.А., Неголюк Ю. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ .....	6
<i>Болгов В.Є., Витяганець І.М.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ЦІЛЬ ВНУТРІШНЬОФІРМОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ.....	15
<i>Волкова В.В., Волкова Н.І., Ставська К.А.</i> КОНЦЕПЦІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ .....	30
<i>Болгов В.Є., Кушнір І.М.</i> МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА «ДАРНИЦЯ» МЕТОДОМ КОЕФІЦІЄНТНОГО АНАЛІЗУ .....	41
<i>Длугопольський О.В., Баранець А.І.</i> ДОЛАРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ (КЕЙС УКРАЇНИ).....	51
<i>Волкова В.В., Тукіла К.Л.</i> ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	62
<i>Климчук О.В.</i> СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИМІРИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ І СИСТЕМАМИ В УКРАЇНІ.....	72
<i>Миценко І.М.</i> УКРАЇНА В СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ УМОВ ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ.....	86
<i>Сарахман О.М., Шурпенкова Р.К., Калайтан Т.В.</i> СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ У НІМЕЧЧИНІ: АДАПТАЦІЯ ДОСВІДУ В УКРАЇНІ.....	95
<i>Солоненко Ю. В., Говоруха М. Р.</i> ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ АСИМЕТРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ПОБУДОВИ ТОЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПАНДЕМІЙ.....	106
<i>Таранич О.В., Вісіцька Д.О.</i> МОТИВАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ .....	113
<i>Фролова Т.О.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	123
<i>Шкурят М. Є., Горелова Д.В.</i> АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ДЛЯ КРАЇН-РЕЦІПІЄНТІВ.....	134
<i>Шкуренко О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ БЕНЧМАРКІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	143
<i>Біркентале В.В., Лісогорська Т.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСТА ДНІПРА... ..	152
<i>Клочковська В. О., Клочковський О. В.</i> СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ: МІЖНАРОДНИЙ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ.....	167
<i>Іщук Ю.А.</i> ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	173
<i>Дороніна О.А., Польгуль Д.С.</i> ОГЛЯД СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ МАТЕРІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	183
<i>Хаджинов І. В.</i> УКРАЇНА НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ .....	191
<i>Поповський Ю.Б.</i> ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДИСТРИБУЦІЇ.....	199

## СОДЕРЖАНИЕ

<i>Атаманчук З.А., Неголюк Ю. В.</i> ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ «ЗЕЛеноЙ» ЭКОНОМИКИ КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА НА ПРИНЦИПАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	6
<i>Болгов В.Е., Вытяганец И.Н.</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ И ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ КАК ВАЖНАЯ ЦЕЛЬ ВНУТРИФИРМЕННОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ.....	15
<i>Волкова В.В., Волкова Н.И., Ставская К.А.</i> КОНЦЕПЦИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В УПРАВЛЕНИИ КРЕДИТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ БАНКА.....	30
<i>Болгов В.Е., Кушнир И.Н.</i> МЕХАНИЗМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ ЧАО «ФАРМАЦЕВТИЧЕСКАЯ ФИРМА «ДАРНИЦА» МЕТОДОМ КОЭФФИЦИЕНТНОГО АНАЛИЗА.....	41
<i>Длугопольский А.В., Баранец А.И.</i> ДОЛЛАРИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ: АСПЕКТЫ ВЗАИМОСВЯЗИ (КЕЙС УКРАИНЫ).....	51
<i>Волкова В.В., Тукила К.Л.</i> ИНФЛЯЦИЯ В УКРАИНЕ: ПРИЧИНЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ.....	62
<i>Климчук А.В.</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕНДЫ И ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ И СИСТЕМАМИ В УКРАИНЕ.....	72
<i>Мыценко И.М.</i> УКРАИНА В СИСТЕМЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ УСЛОВИЙ ВЫХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ РЫНКИ.....	86
<i>Сарахман О.Н., Шурпенкова Р.К., Калайтан Т.В.</i> СИСТЕМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В ГЕРМАНИИ: АДАПТАЦИЯ ОПЫТА В УКРАИНЕ.....	95
<i>Солоненко Ю. В., Говоруха М. Р.</i> ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ АСИММЕТРИЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ ПРИ ПОСТРОЕНИИ ТОЧНЫХ МОДЕЛЕЙ ПАНДЕМИЙ.....	106
<i>Таранич О.В., Висицкая Д.А.</i> МОТИВАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В СИСТЕМЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТА.....	113
<i>Фролова Т.А.</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ ПОД ВЛИЯНИЕМ ГЛОБАЛЬНОЙ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ.....	123
<i>Шкурят М.Е., Горелова Д.В.</i> АНАЛИЗ ПРИЧИН И ПОСЛЕДСТВИЙ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ ДЛЯ СТРАН-РЕЦИПИЕНТОВ.....	134
<i>Шкуренко О.В.</i> ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТАРИЯ БЕНЧМАРКИНГА НА ПРЕДПРИЯТИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ.....	143
<i>Биркентале В.В., Лисогорская Т.В.</i> ТЕНДЕНЦИИ И ПРИОРИТЕТЫ ПРОСТРАНСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДА ДНЕПРА.....	152
<i>Клочковская В. А., Клочковский А. В.</i> СОВРЕМЕННАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭКОНОМИЯ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ	167
<i>Ищук Ю.А.</i> ЗАКОНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЫНКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	173
<i>Доронина О.А., Польгуль Д.С.</i> ОБЗОР СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ МАТЕРИАЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ	183
<i>Хаджинов І.В.</i> УКРАИНА НА ЕВРОПЕЙСКОМ РЫНКЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ	191
<i>Поповский Ю.Б.</i> ИНСТРУМЕНТЫ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ ДИСТРИБЮЦИИ	199

## CONTENTS

<i>Atamanchuk Z., Negolyuk Y.</i> INVESTMENT PROVISION OF «GREEN» ECONOMY AS A PRIORITY DIRECTION OF STATE DEVELOPMENT ON THE BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	6
<i>Bolhov V., Vytiahanets I.</i> ENSURING FINANCIAL SUSTAINABILITY AND PAYMENT CAPACITY AS AN IMPORTANT OBJECTIVE OF INTERNAL BUDGETING.....	15
<i>Volkova V., Volkova N., Stavska K.</i> CONCEPT OF IMPROVING THE CREDIT PORTFOLIO QUALITY ASSESSMENT IN THE BANK'S CREDIT ACTIVITY MANAGEMENT.....	30
<i>Bolhov V., Kushnir I.</i> THE MECHANISM OF STRATEGIC FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISE OF PJSC «PHARMACEUTICAL FIRM «DARNITSA» BY THE METHOD OF COEFFICIENT ANALYSIS.....	41
<i>Dluhopolskyi O., Baranets A.</i> DOLLARIZATION OF THE NATIONAL ECONOMY AND LABOR MIGRATION: ASPECTS OF RELATIONSHIP (CASE OF UKRAINE).....	51
<i>Volkova V., Tukila K.</i> INFLATION IN UKRAINE: CAUSES, TRENDS AND WAYS TO OVERCOME.....	62
<i>Klymchuk O.</i> MODERN TRENDS AND GLOBALIZATION DIMENSIONS OF INFORMATION TECHNOLOGY AND SYSTEMS MANAGEMENT IN UKRAINE.....	72
<i>Mytsenko I.</i> UKRAINE IN THE SYSTEM OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY: PROBLEMS AND WAYS OF FORMING CONDITIONS FOR ENTERING INTERNATIONAL MARKETS.....	86
<i>Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T.</i> TAXATION SYSTEM IN GERMANY: ADAPTATION OF EXPERIENCE IN UKRAINE.....	95
<i>Solonenko Y., Hovorukha M.</i> WAYS TO OVERCOME ASYMMETRIC INFORMATION IN BUILDING ACCURATE PANDEMIC MODELS.....	106
<i>Taranych O., Visitska D.</i> MOTIVATION OF PUBLIC OFFICERS IN THE ADMINISTRATIVE MANAGEMENT SYSTEM.....	113
<i>Frolova T.</i> TRANSFORMATION OF FINANCIAL SERVICES UNDER THE INFLUENCE OF THE GLOBAL DIGITALIZATION.....	123
<i>Shkurat M., Horelova D.</i> ANALYSIS OF CAUSES AND CONSEQUENCES OF LABOR MIGRATION FOR RECIPIENT COUNTRIES.....	134
<i>Shkurenko O.</i> SPECIFIC FEATURES OF USING THE BENCHMARKING TOOL AT THE ENTERPRISE UNDER MODERN OPERATING CONDITIONS.....	143
<i>Birkentale V., Lisogorska T.</i> TRENDS AND PRIORITIES OF SPATIAL DEVELOPMENT OF DNIPRO CITY.....	152
<i>Klochkovska V., Klochkovskyi O.</i> MODERN POLITICAL ECONOMY: INTERNATIONAL AND MACROECONOMIC CONTEXT	167
<i>Ishchuk Y.A.</i> REGULARITIES OF DEVELOPMENT OF THE WORLD MARKET OF AGRICULTURAL PRODUCTS	173
<i>Doronina O., Polhul D.</i> REVIEW OF MODERN MODELS OF PERSONNEL MATERIAL MOTIVATION IN FOREIGN COUNTRIES	183
<i>Khadzhynov I.</i> UKRAINE IN THE EUROPEAN MARKET OF TRANSPORT SERVICES	191
<i>Popovskyi Yu.</i> DIGITALIZATION TOOLS DISTRIBUTION	199

DOI 10.31558/2307-2318.2021.1.17

УДК 339.5

JEL: F01, F14

**Іщук Ю.А.,**

доктор філософії,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0000-0002-4187-7816

yu.ishuk@donnu.edu.ua

## ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статі розглянуто рейтинг провідних країн експортерів та імпортерів сільськогосподарської продукції за даними СОТ. Виявлено, що на шляху до єдиної глобальної економіки відбувається подальше відокремлення великих груп держав у тричотири регіональних мега-ринки (європейський, північноамериканський, азіатський, латиноамериканський), які змагаються між собою за лідерство в ключових секторах економіки, в тому числі на ринку сільськогосподарської продукції. Проаналізовано динаміку експорту та імпорту аграрної продукції ЄС. Досліджено експорт основних груп аграрної продукції ЄС. Висвітлено динаміку експорту та імпорту аграрної продукції США та виділено групи товарів, які склали експорт аграрних продуктів США. Досліджено динаміку експорту та імпорту аграрної продукції Китаю, як одного з найбільш динамічних учасників світових сільськогосподарських ринків. Проаналізовано експорт основних сільськогосподарських продуктів Китаю. Досліджено динаміку експорту та імпорту аграрної продукції Бразилії, а також проаналізовано експорт основних сільськогосподарських продуктів Бразилії. Визначено роль СОТ в поліпшенні доступу до сільськогосподарських ринків та стрімкому розвитку торгівлі аграрною продукцією.

**Ключові слова:** світові експортери, світові імпортери, аграрна продукція, групи аграрної продукції, динаміка зовнішньої торгівлі аграрною продукцією.

Рис. - 9, Табл. - 2, Літ. – 12

**Постановка проблеми.** Основним фактором розвитку ринків сільгосппродукції стає споживання в країнах, що розвиваються, оскільки саме в них спостерігається динамічне економічне зростання і збільшення населення.

Бідність та голод в сучасному світі характерні більш за все для країн що розвиваються. Збільшення бідності, в цих країнах являють серйозну небезпеку не тільки для національного, але і світового розвитку. Частину провини за нинішню гостру продовольчу ситуацію в світі, несуть колишні метрополії і багатонаціональні підприємства. Погіршує ситуацію країн "третього світу" не вигідні позиції в рамках міжнародних економічних відносин. Для подолання проблеми голоду та бідності в світі, необхідно розвивати сільське господарство в найбідніших країнах світу та збільшити обсяги інвестицій в інфраструктуру сільських районів цих країн [1].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемам формування та функціонування міжнародних сільськогосподарських ринків присвячені праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених: В. Андрійчук, Ю. Завадська, О. Яценко, М. Іващенко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Т. Орехова, В. Бойко, та інші.

**Формулювання цілей статті.** Метою дослідження є оцінка закономірностей розвитку глобального ринку сільськогосподарської продукції.

**Виклад основного матеріалу.** Можливості збільшення виробництва сільгосппродукції обмежуються наявними земельними і водними ресурсами. Попит є основною рушійною силою ринків сільськогосподарської сировини та продукції. Поряд із



зростанням інтернаціоналізації господарського життя і збільшенням взаємозалежності національних економік, триває гостра конкуренція між постачальниками сільськогосподарської сировини і продовольства на міжнародні ринки. На шляху до єдиної глобальної економіки відбувається подальше відокремлення великих груп держав у тричотири регіональних мега-ринки (європейський, північноамериканський, азіатський, латиноамериканський), які змагаються між собою за лідерство в ключових секторах економіки, в тому числі на ринку сільськогосподарської продукції.

За даними Світової торговельної організації провідними експортерами сільськогосподарської продукції є економічно розвинуті країни – країни ЄС, США, Китай, які одночасно займають лідируючі позиції за часткою сільськогосподарської продукції у структурі світового експорту та імпорту (табл. 1).

Таблиця 1

Світові експортери аграрної продукції, 2018 р. до 2000 р.

Країна експортер	2018 рік		2000 рік
	Обсяг експорту млрд дол. США	Частка у світовому експорті, %	Частка у світовому експорті, %
ЄС	681	37,4	42,0
США	172	10,0	13,1
Бразилія	93	5,1	2,8
Китай	83	4,5	3,0
Канада	69	3,8	6,3
Індонезія	46	2,5	1,4
Тайланд	44	2,4	2,2
Індія	39	2,2	1,1
Австралія	38	2,1	3,0
Мексика	35	1,9	1,7

*Джерело: побудовано на основі джерела [2]*

За даними таблиці 1, можна спостерігати, що традиційними експортерами залишаються Європейський союз та Сполучені Штати Америки. Бразилія збільшила свою частку на 2,3 % у 2018 році порівняно з 2000 роком. Одним із лідерів у 2018 році став Китай збільшивши свою частку експорту на 1,5 %. Значного розвитку за період 2000–2018 рр. досягли Індія та Індонезія збільшивши свою частку в експорті сільськогосподарської продукції. У 2018 році ці чотири країни мали 14,3 % світового експорту аграрної продукції в порівнянні з 8,3 % у 2000 році. Експорт сільськогосподарської продукції США, ЄС, Австралії та Канади скоротився за досліджуваний період на 11,1%.

За даними таблиці 2, ЄС, Китай та США також займають провідні позиції з світового імпорту сільськогосподарської продукції.

За 2000–2018 рр. Китай збільшив імпорт аграрної продукції на 7,2 %. Значно скоротився імпорт у ЄС на 5,6 %, США на 2,3%, Японії – 6 %. У Канаді, Республіці Корея, РФ, Мексиці, Гонконзі та Індії за досліджуваний період суттєвих змін в обсязі імпорту аграрної продукції не відбулось.

Таблиця 2

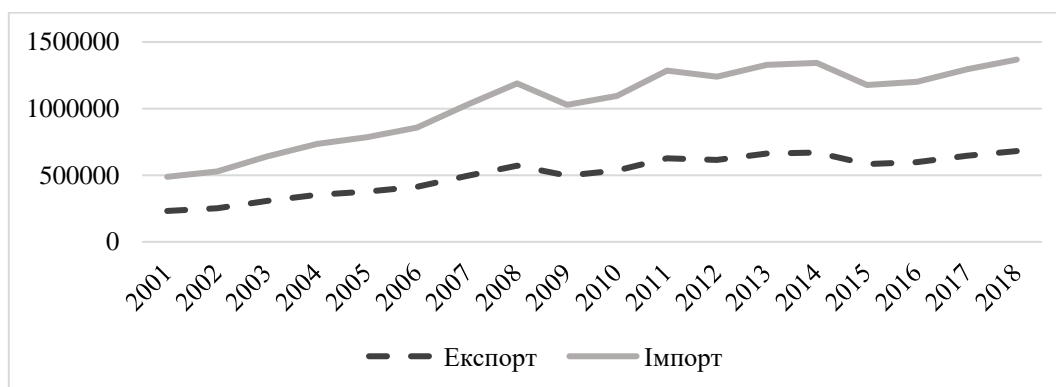
Світові імпортери аграрної продукції, 2018 р. до 2000 р.

Країна імпортер	2018 рік		2000 рік
	Обсяг імпорту млрд дол. США	Частка у світовому імпорті, %	Частка у світовому імпорті, %
ЄС	688	37,2	42,8
Китай	195	10,5	3,3

США	179	9,3	11,6
Японія	83	4,5	10,5
Канада	40	2,2	2,6
Республіка Корея	39	2,1	2,2
РФ	31	1,7	1,3
Мексика	31	1,7	1,9
Гонконг, Китай	30	1,0	1,1
Індія	33	1,7	0,7

Джерело: побудовано на основі джерела: [2]

За даними рис. 1, країни Європейського Союзу у 2018 приймали активну участь у торгівлі на світовому ринку аграрної продукції. ЄС також є одним з найважливіших торговельних партнерів і конкурентів США на світових сільськогосподарських ринках.



**Рисунок 1.** Динаміка експорту та імпорту аграрної продукції ЄС за 2001–2018 рр. (млн дол. США)

Джерело: побудовано на основі джерела: [3]

Сільське господарство в країнах-членах ЄС регулюється Загальною сільськогосподарською політикою (САР), яка була прийнята в 1963 році і заснована на трьох основних принципах:

- єдиний ринок, на якому відбувається вільний потік сільськогосподарських товарів із загальними цінами в межах ЄС;
- переваги товарів на внутрішньому ринку для іноземного імпорту через єдині митні тарифи;
- фінансова солідарність шляхом спільного фінансування сільськогосподарських програм [4].

Значну долю експорту ЄС склали харчові продукти (рис. 2). Найбільше екпортувались алкоголь, вино, пшениця і меслин, екстракт солоду. Найкращими сільськогосподарськими товарами які імпортувались до ЄС були – кава, соєве масло, соєві боби, горіхи, пальмова олія. Головними партнерами ЄС по торгівлі аграрною продукцією є США, Китай, Швейцарія, Японія, Росія, Норвегія, Бразилія.

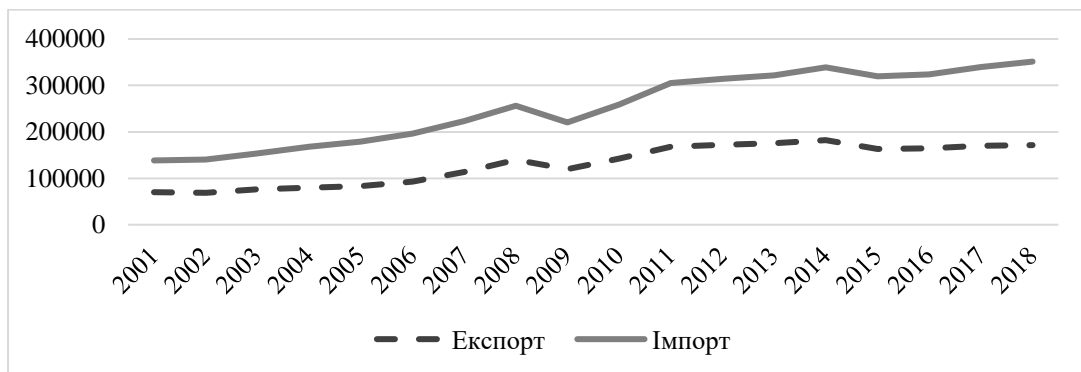
США значно перевершує будь-яку іншу країну за розмірами сільськогосподарського виробництва (рис. 3). Займає перше місце в світі з виробництва сої і третє — по збору цукрових буряків. Розвитку сільськогосподарського виробництва у США сприяють природно-ресурсні передумови, науково-технічний прогрес, а також капіталовкладення з боку уряду. Основними торговельними партнерами США з сільськогосподарській продукції є Бразилія, Китай, ЄС, Індія, Японія, Південна Корея, Канада, Мексика.





**Рисунок 2.** Експорт основних груп аграрної продукції ЄС за 2002–2018 рр. (млрд дол. США)

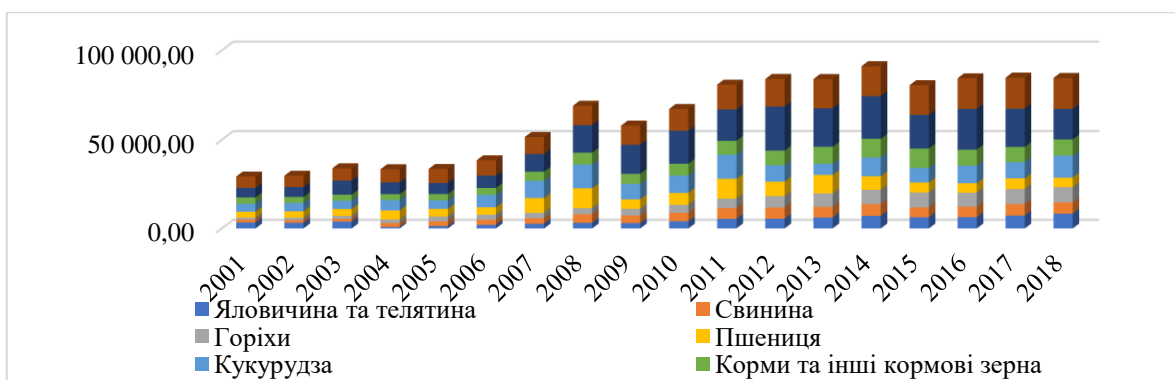
*Джерело: побудовано на основі джерела: [5]*



**Рисунку 3.** Динаміка експорту та імпорту аграрної продукції США за 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела [3]*

Основну аграрного експорту США у 2018 році склали такі товари, як соєві боби, кукурудза, горіхи, пшениця і меслин (рис. 4), імпорту – алкоголь, вино, кофе, пиво, хліб, кондитерські вироби.

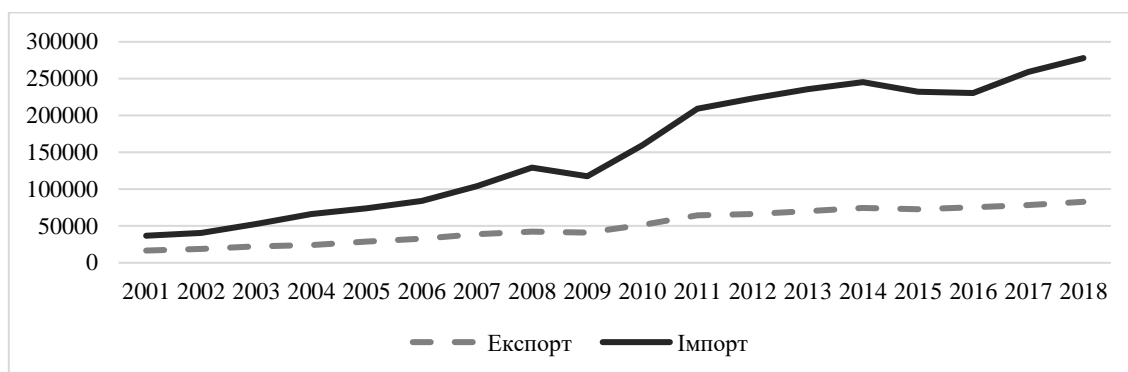


**Рисунку 4.** Експорт основних аграрних продуктів США, 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела [6]*

Китай, з 1990-х років займає перше місце в світі по виробництву зернових (50 видів польових рослин, 80 городніх і 60 садових). Також відомий своїми рисовими плантаціями

(рис. 5) [7]. Зростання сільськогосподарської продукції, підвищення рівня життя та розвинута аграрна політика роблять Китай одним з найбільш динамічних учасників світових сільськогосподарських ринків.

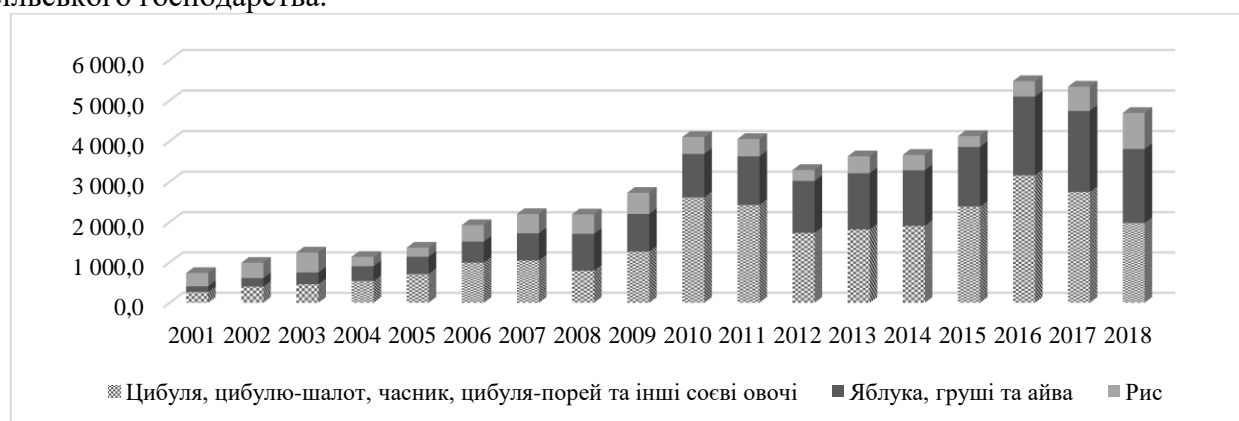


**Рисунку 5.** Динаміка експорту та імпорту аграрної продукції Китаю за 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела [3]*

В експорті сільськогосподарської продукції Китаю у 2018 році переважали – овочі сушені, цибуля, цибуля-шалот, часник, цибуля-порей, яблука, груші та айва (рис. 6), в імпорті – соєві боби, екстракт солоду, свиняче м'ясо, пальмова олія, їстівні субпродукти великої рогатої худоби. Головними торговельними партнерами Китаю є Канада, Австралія, Японія та Західна Європа.

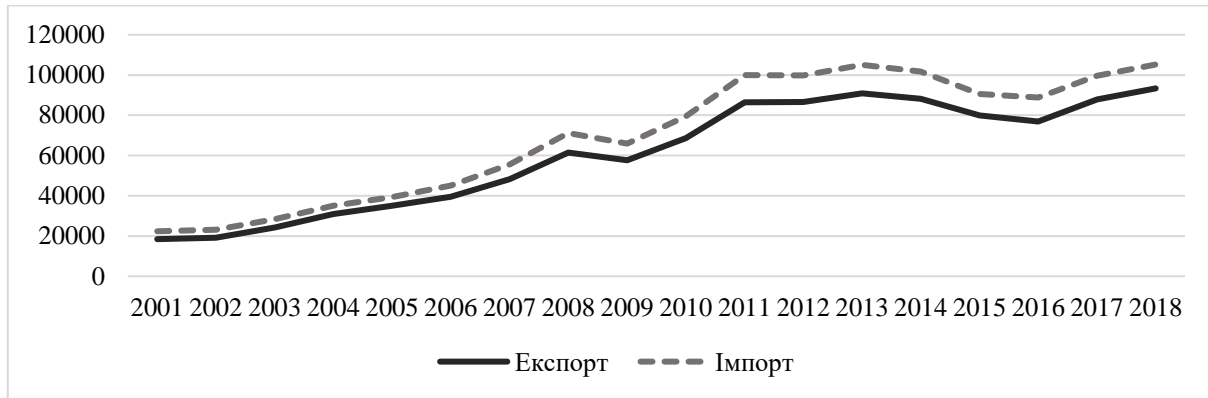
Бразилія знаходиться на третьому місці в світі по експорту сільськогосподарської продукції (рис.7). За останні два десятиліття сільськогосподарське виробництво Бразилії стрімко зростало, зумовлене зростанням світового попиту, високими цінами та технологічним прогресом. Зміни в практиці управління посівами та розширення врожаю дозволили Бразилії стати провідним експортером сої, цукру, м'яса, кави. З постійним підвищенням продуктивності праці та додатковими землями, доступними для ведення сільського господарства, передбачається подальше зростання виробництва та експорту сільського господарства.



**Рисунок 6.** Експорт основних с/г продуктів Китаю, 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела [8]*

У той же час, зростання доходів на душу населення та зростання населення продовжуватимуть стимулювати попит у Бразилії на сільськогосподарську продукцію [9].



**Рисунок 7.** Динаміка експорту та імпорту аграрної продукції Бразилії за 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела: [3]*

Основна частина с/г експорту Бразилії припадає на боби сої. Також володіє великим поголів'ям великої рогатої худоби (208 млн голів). Займає перше місце з виробництва кави та цукрової тростини (рис. 8). Торговельні партнери Бразилії з аграрної продукції є Китай, США, Німеччина, Аргентина, Нідерланди.



**Рисунок 8.** Експорт основних с/г продуктів Бразилії, 2001–2018 рр. (млн дол. США)

*Джерело: побудовано на основі джерела: [8]*

Глобальна торгівля сільськогосподарською продукцією зростає, чому сприяють технологічні зміни і підвищення продуктивності, а також лібералізація торгівлі і зростання доходів. Крім того, світові торговельні моделі змінилися на користь країн, що розвивається. Хоча Сполучені Штати і Європейський Союз залишаються найбільшими експортерами та імпортерами сільськогосподарської продукції, п'ять країн - Бразилія, Китай, Індія, Індонезія і Росія - стали важливими трейдерами на світовому сільськогосподарському ринку, а в деяких випадках – ключовими [9].

Аналізуючи динаміку розвитку глобального ринку сільськогосподарської продукції можна відмітити, що за останні роки на ньому спостерігається суттєве зростання темпів приросту обсягів експорту та імпорту. Глобальні фактори, які вплинули на світовий ринок товарів в цілому, також були відчутними для світового ринку сільськогосподарської продукції (рис. 9).



**Рисунок 9.** Зовнішня торгівля с/г товарами світу у 2001–2018 рр.

*Джерело: побудовано та розраховано на основі джерела: [8]*

Стрімкому розвитку торгівлі аграрною продукцією починаючи з 2001 року сприяло поліпшення доступу до ринків в результаті Угоди про сільське господарство СОТ від 1 січня 1995 році. Завдяки дотриманню країнами своїх зобов'язань за Угодою та в результаті двосторонніх та регіональних торговельних угод і односторонніх змін в політиці середній рівень тарифів знизився. Проте кожна країна прагне захистити свій внутрішній ринок від окремих продуктів. Це досягається збереженням значно високих імпорتنих бар'єрів для молочних продуктів, рису, цукру [10].

Протягом тривалого періоду високі тарифи, нетарифні бар'єри і субсидії є типовими для торгівлі сільськогосподарською продукцією, це призводить до обмеження торгівлі сільськогосподарською продукцією і навіть до накладення заборон на імпорт, квоти, імпорتنі мита. У період після Другої світової війни головним завданням країн є збільшення внутрішнього сільськогосподарського виробництва. Тому уряди впроваджують заходи щодо підтримки ринкових цін на сільськогосподарську продукцію. Використання імпорتنих бар'єрів, з іншого боку, забезпечує безперешкодний ріст і продаж сільськогосподарської продукції, яка повністю заміняє імпорт і сприяє створенню надлишків виробництва. Щоб позбутися цих надлишків, країни починають посилювати свої експортні субсидії і таким чином знижувати ціни на світовому ринку. Ці заходи в поєднанні з підвищеними обмінними курсами, низькою ціною сільськогосподарської продукції і багатьма іншими протекціоністськими заходами в країнах, що розвиваються привели до стагнації і навіть зниження розвитку сільськогосподарського сектора.

Країни, що розвиваються поступово усвідомлюють та впроваджують лібералізацію міжнародної торгівлі та сприяють зовнішній торгівлі. Тільки розвинені країни – це ті, кому вдається діяти всупереч зобов'язанням СОТ і знаходити приховані способи захисту своїх інтересів, своїх національних ринків та виробників, незважаючи на публічні проголошення та заяви про вільну і безперешкодную торгівлю. Навіть зараз, в умовах глобальної економічної кризи та нестабільності на світових ринках розвинені країни – це ті, хто вперше звертається до застосування якихось протекціоністських заходів для своєї національної економіки, замість сприяння та лібералізації торговельного обміну, який є рушійною силою для економіки в умовах кризи та рецесії. СОТ постійно наголошує та закликає країн-членів утримуватися від застосування протекціонізму під час світової рецесії та якомога швидше вирівняти свої позиції щодо подальшої лібералізації міжнародної торгівлі [11].

За останні роки не дивлячись на те, що аграрний сектор є специфічним, але торгівля сільськогосподарською продукцією та продуктами харчування розширюється все більше. Це ключовий сектор не тільки в країнах, що розвиваються, але і в розвинених країнах. У той же час можна спостерігати важливі зміни в структурі торгівлі. Найбільша частка експорту

сільськогосподарської продукції здійснюється в основному в таких регіонах, як Європа, Азія і Близький Схід. Хоча на розвинені країни припадає основна частина світової торгівлі, деякі країни, що розвиваються Південної і Центральної Америки і Азії складають важливу частину торгівлі сільськогосподарською продукцією. Найважливішими експортними товарами є молочні продукти майже для всіх країн, зернові, олійні культури і м'ясо для Європейського Союзу, Сполучених Штатів, Бразилії, а також фрукти і овочі для Китаю. Найважливішими імпортерними товарами є фрукти і овочі, м'ясо і м'ясні продукти, а також крупи [12].

**Висновки.** Починаючи з ХХІ ст. світовий ринок сільськогосподарської продукції зазнав суттєвих змін. Значне економічне зростання в країнах, що розвиваються (Бразилія, Китай, Індія, Індонезія і Російська Федерація) сприяло попиту на аграрну продукцію по всьому світу та появі нових експортерів та імпортерів цієї продукції. Лише після кризовий період світова торгівля товарами мала повільні темпи зростання. Найбільш це відобразилось на світовій торгівлі паливом, продуктами гірничодобувної промисловості і промисловими товарами, які більш залежні від інвестицій. Більш стійкою виявилась сільськогосподарська продукція, яка більш пов'язана з ростом населення і змінами доходів. За 2001–2018 рр. світова торгівля аграрною продукцією зросла більше ніж у три рази, демонструючи щорічне зростання понад 6 %. Така тенденція викликана зростанням світового валового внутрішнього продукту та кількості населення, розвитком інформаційних технологій, логістики, спрощення доступу до ринків.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ішук Ю. А., Орехова Т. В. Вплив основних глобальних проблем сучасності на розвиток світової економіки. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. № 9 (25). С. 44–58.
2. Всесвітня торговельна організація. URL : [https://www.wto.org/english/res\\_e/statis\\_e/wts2019\\_e/wts2019\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf).
3. WTO. URL : <https://data.wto.org/>.
4. United States Department of Agriculture *Economic Research Service*. URL : <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-us-trade/countries-regions/european-union/>.
5. Eurostat. URL : [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Extra-EU\\_trade\\_in\\_agricultural\\_goods](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Extra-EU_trade_in_agricultural_goods).
6. United States Department of Agriculture *Economic Research Service* [https://www.ers.usda.gov/data-products/state-export-data/state-export-data/#State%20Agricultural%20Exports,%20U.S.%20agricultural%20cash%20receipts-based%20estimates%20\(Calendar%20years\)](https://www.ers.usda.gov/data-products/state-export-data/state-export-data/#State%20Agricultural%20Exports,%20U.S.%20agricultural%20cash%20receipts-based%20estimates%20(Calendar%20years)).
7. Trade Profiles 2019. URL : [https://www.wto.org/english/res\\_e/booksp\\_e/trade\\_profiles19\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles19_e.pdf).
8. Trade Map. URL : [https://www.trademap.org/tradestat/Country\\_SelProduct\\_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1](https://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1).
9. United States Department of Agriculture *Economic Research Service*. URL : <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-us-trade/countries-regions/brazil/>.
- 10 *The State of Agricultural Commodity Markets 2018*. URL : <http://www.fao.org/3/I9542EN/i9542en.pdf>.
11. Ciglovska, Biljana, and Armen Kadriu. Features of the trade in agricultural products within the international trading system. *Knowledge International Journal* 23.4 (2018): 1111–1117.
12. Gombkötő Nóra. (2019). International Trade in Agricultural and Food Products. 6. 2319–2828.

## REFERENCES

1. Ishchuk Iu. A., Oriekhova T. V. Vplyv osnovnykh hlobalnykh problem suchasnosti na rozvytok svitovoi ekonomiky. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya: svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyn.* 2017. no 9 (25). pp. 44–58.
2. Всесвітня торговельна організація. URL : [https://www.wto.org/english/res\\_e/status\\_e/wts2019\\_e/wts2019\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/status_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf).
3. WTO. URL : <https://data.wto.org/>.
4. United States Department of Agriculture *Economic Research Service*. URL : <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-us-trade/countries-regions/european-union/>.
5. Eurostat. URL : [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Extra-EU\\_trade\\_in\\_agricultural\\_goods](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Extra-EU_trade_in_agricultural_goods).
6. United States Department of Agriculture *Economic Research Service* [https://www.ers.usda.gov/data-products/state-export-data/state-export-data/#State%20Agricultural%20Exports,%20U.S.%20agricultural%20cash%20receipts-based%20estimates%20\(Calendar%20years\)](https://www.ers.usda.gov/data-products/state-export-data/state-export-data/#State%20Agricultural%20Exports,%20U.S.%20agricultural%20cash%20receipts-based%20estimates%20(Calendar%20years)).
7. Trade Profiles 2019. URL : [https://www.wto.org/english/res\\_e/booksp\\_e/trade\\_profiles19\\_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles19_e.pdf).
8. Trade Map. URL : [https://www.trademap.org/tradestat/Country\\_SelProduct\\_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1](https://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1).
9. United States Department of Agriculture *Economic Research Service*. URL : <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-us-trade/countries-regions/brazil/>.
- 10 *The State of Agricultural Commodity Markets 2018*. URL : <http://www.fao.org/3/I9542EN/i9542en.pdf>.
11. Ciglovska, Biljana, and Armen Kadriu. Features of the trade in agricultural products within the international trading system. *Knowledge International Journal* 23.4 (2018): 1111–1117.
12. Gombkötő Nóra. (2019). International Trade in Agricultural and Food Products. 6. 2319–2828.

**Ищук Ю.А.**, доктор философии,

Донецкий национальный университет имени Василя Стуса

### ЗАКОНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЫНКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

В статье рассмотрен рейтинг основных стран экспортеров и импортеров сельскохозяйственной продукции по данным ВТО. Выявлено, что на пути к единой глобальной экономике происходит дальнейшее отделение крупных групп государств в три-четыре региональных мега-рынка (европейский, североамериканский, азиатский, латиноамериканский), соревнующиеся между собой за лидерство в ключевых секторах экономики, в том числе на рынке сельскохозяйственной продукции. Проанализирована динамика экспорта и импорта аграрной продукции ЕС. Исследован экспорт основных групп аграрной продукции ЕС. Освещена динамика экспорта и импорта аграрной продукции США и выделены группы товаров, которые составили экспорт аграрных продуктов США. Исследована динамика экспорта и импорта аграрной продукции Китая, как одного из наиболее динамичных участников мировых сельскохозяйственных рынков. Проанализирован экспорт основных сельскохозяйственных продуктов Китая. Исследована динамика экспорта и импорта аграрной продукции Бразилии, а также проанализирован экспорт основных сельскохозяйственных продуктов Бразилии. Определена роль ВТО в улучшении доступа к сельскохозяйственным рынкам и стремительному развитию торговли аграрной продукцией.

Ключевые слова: мировые экспортеры, мировые импортеры, аграрная продукция, группы аграрной продукции, динамика внешней торговли аграрной продукцией.



**Ishchuk YA, Ph.D.,**

Vasyl' Stus Donetsk National University

### **REGULARITIES OF DEVELOPMENT OF THE WORLD MARKET OF AGRICULTURAL PRODUCTS**

The article considers the rating of the main countries of exporters and importers of agricultural products according to the WTO. It was revealed that on the way to a single global economy, there is a further separation of large groups of states into three or four regional mega-markets (European, North American, Asian, Latin American), competing with each other for leadership in key sectors of the economy, including the agricultural market. . The dynamics of exports and imports of EU agricultural products is analyzed. The export of the main groups of EU agricultural products has been studied. The dynamics of exports and imports of US agricultural products is highlighted and the groups of goods that made up the export of US agricultural products are highlighted. The dynamics of exports and imports of Chinese agricultural products, as one of the most dynamic participants in the world agricultural markets, has been studied. The export of China's main agricultural products is analyzed. The dynamics of exports and imports of Brazilian agricultural products has been studied, as well as the exports of the main agricultural products of Brazil have been analyzed. The role of the WTO in improving access to agricultural markets and the rapid development of trade in agricultural products is determined.

**Key words:** world exporters, world importers, agricultural products, groups of agricultural products, dynamics of foreign trade in agricultural products.